

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Střední škola obchodní, České Budějovice, Husova 9
Projekt MŠMT ČR:	EU PENÍZE ŠKOLÁM
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0536
Název projektu školy:	Výuka s ICT na SŠ obchodní České Budějovice
Šablona III/2:	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo šablony:	VY_32_INOVACE_CJL_674
Předmět:	Český jazyk a literatura
Tematický okruh:	Gramatické tvary a konstrukce
Autor, spoluautor:	Mgr. Markéta Macháčková
Název DUMu:	Tvoření slov
Pořadové číslo DUMu:	14
Stručná anotace:	<p>Výukový materiál se zabývá tvořením slov v češtině. Přináší přehled jednotlivých způsobů tvoření slov, tedy odvozování, skládání a zkracování. Obsahují také příklady a na závěr test, který procvičuje probranou tematiku.</p>
Ročník:	4.
Obor vzdělání:	63 – 41 – M/01 Ekonomika a podnikání
Metodický pokyn:	Žáci použijí snímky s úkoly a závěrečným testem, které slouží k procvičení látky.
Výsledky vzdělávání:	Žák se orientuje se ve výstavbě textu.
Vytvořeno dne:	19. 7. 2013
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora.	

Tvoření slov

Způsoby tvoření slov v češtině

v češtině existují 3 způsoby tvoření slov:

- 1. odvozování**
- 2. skládání**
- 3. zkracování**

Odvozování

= derivace

- znamená tvoření slov pomocí předpon a přípon
- jedná se o nejčastější způsob tvoření slov v češtině

*Př. les => **pra**les*

učit => učitel

dárek => dáreček

Skládání

= kompozice

- jedná se o tvoření nových slov ze dvou nebo tří základů
- tento způsob se v češtině neobjevuje často
- skládáním vznikají slova složená – ta se dělí na dvě skupiny:

1. vlastní složeniny

2. nevlastní složeniny

Vlastní složeniny

- nedají se rozdělit na dvě samostatná slova
- součástí slova je hláska, která slouží k lepší výslovnosti slova (o, e, i) *např. horolezec, jihozápad, svítiplyn*
- tyto složeniny jsou častější

Nevlastní složeniny

= spřežky

- vznikly přímým spojením dvou slov
- lze je rozložit na dvě samostatná slova

např. okamžik, obranyschopný

Zkracování

- způsob, kterým tvoříme v češtině zkratky a zkratková slova
- 1. *Zkratky*** – vznikají z počátečních písmen víceslovného názvu, hláskují se po písmenech (*ČR, USA, ZOH*)
- 2. *Zkratková slova*** – vznikají spojením počátečních slabik víceslovného názvu, vyslovují se jako slova a skloňují se (*Čedok, Sazka*)

Závěrečný test

1. Vytvořte zdobněliny k uvedeným slovům a vyznačte příponu

a) auto	_____	d) obraz	_____
b) kočka	_____	e) židle	_____
c) dcera	_____	f) kniha	_____

2. Rozdělte složeniny na vlastní a nevlastní

vodovod, starověk, teploměr, zemětřesení, sebekritika, velkoměsto, vlastizrádce, pravděpodobný

3. Určete, zda se jedná o zkratky nebo zkratková slova, co znamenají

Spokar, OSN, EU, Čedok, Sazka, Řempe, ČT, Spofa

Řešení závěrečného testu

1. a) autíčko, b) kočička, c) dceruška, d) obrázek, e) židlička, f) knížka
2. Nevlastní: zemětřesení, pravděpodobný, sebekritika, vlastizrádce
Vlastní: vodovod, velkoměsto, starověk, teploměr
3. Zkratková slova: Spokar (Spojené kartáčovny), Čedok (Česká dopravní kancelář), Sazka (Sázková kancelář), Řempe (Řemeslné potřeby), Spofa (Spojené farmaceutické závody)
Zkratky: OSN, EU, ČT

Použitá literatura

HLAVSA, Zdeněk. Český jazyk pro střední odborné školy a studijní obory středních odborných učilišť všech typů. 2. přeprac. vyd., v SPN 1. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1996, 278 s. ISBN 80-859-3730-1

MUŽÍKOVÁ, Olga. *Odmaturuj! z českého jazyka: rozšířené vydání doplněné o praktickou část.* 3., dopl. vyd. Brno: Didaktis, c2007, 168 s. ISBN 978-80-7358-082-7.